

TERRA LIBERA

ČASOPIS HLÁSÍCÍ SE K TRADICI LAISSEZ FAIRE

říjen 2005 / ročník 6

ČSSZ slaví 15 let! Máme se přidat

Dan Šťastný

Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) oslavila v pondělí své 15. narozeniny. Její ústřední ředitel Jiří Hoidekr při té příležitosti vyzdvihl skutečnost, že za dobu své existence „dospěla“ a vybojovala si „své místo ve státní správě a v životě každého člověka.“

Lidem zvenčí nejspíš nepřipadal boj ČSSZ o její místo ve státní správě a v našich životech zdaleka tak dramatický. Již třeba proto, že o místo ve státní správě s nikým za dobu své existence nesoupeřila a v našich životech se zabydlela, aniž by musela spoléhat na důvěru spotřebitelů. Všichni jsme jejími klienty, ať už chceme či ne.

Ať už je však dospívání ČSSZ úspěchem nebo ne, je otázkou, zda je kromě toho co slavit. Údaje o počtu vyplácených důchodů (3 249 000) či zdaňovaných „pojištěnců“ (7 723 000) jsou asi tak stejně vzrušující jako počet zásilek, které denně doručí Česká pošta: je to hodně, ale málokoho to nadchne.

Problémy ČSSZ sice nejsou zrovna narozeninovým tématem, ale bylo by fér na ně poukázat, aby lidé věděli, zda se mají k oslavě připojit.

Tím hlavním problémem, kterému ČSSZ jakožto správce penzijního systému v ČR čelí, je jeho dlouhodobá neudržitelnost. Jako každá pyramidová hra, kde se poměr přispěvatelů a těch, jimž se vyplácí, časem snižuje, naráží i český penzijní systém na skutečnost, že brzy jednoduše nebude možné závazky vůči „pojištěncům“ plnit. Reforma, která by příchod takové chvíle měla učinit méně bolestný, u nás zatím neproběhla a nic se o ní na stránkách ČSSZ ani nedozvíme. I kdyby však reforma proběhla, bude penzijní systém představovat pro jistou generaci zklamání a ztrátu (podobně jako představoval pro tu první generaci příjemné překvapení a čistý zisk). Lidem bude třeba vysvětlit, proč důchody, které obdrží, budou reálně menší, než dávky, které celý život odváděli. A to bude myslím daleko dramatictější období života ČSSZ než její dospívání.

Jiným problémem, který nečiní z narozenin ČSSZ žádnou lidovou veselici, je povaha takové organizace. Pro ty, kdo jsou nuceni přicházet s ČSSZ do úředního styku, představuje tato instituce noční můru. A nejde jen o samotné daně (eufemisticky nazývané „pojistné“). Spletitá změť zákonů a vyhlášek činí systém natolik nesrozumitelným pro běžné lidi, že si musí najímat na vyřizování takové agendy specialisty. Stačí si projít internetové stránky ČSSZ (www.cssz.cz), kde je vše „populárně“ vysvětleno, a člověk je okamžitě ochoten daňovému poradci cenu, kterou by jen chvíli předtím považoval za přemrštěnou, bez mrknutí oka zaplatit. Lze proto předpokládat, že 15. narozeniny ČSSZ jsou zvláště pro podnikatele asi tak stejně atraktivní jako kulatiny finančního úřadu či celní správy.

Přesto bychom mohli pozvednout sklenici a připít si. Pakliže se totiž připijí na zdraví, je to více než na místě. A to ať už na zdraví ČSSZ, nebo na to naše. V důsledku způsobu, jakým ČSSZ pracuje, to budou totiž obě strany potřebovat... ■

Jak vláda bere lidem práci

Josef Šíma

20. století lze označit nejen za století nejkrvavějších válek v dějinách lidstva, ale z pohledu ekonomů také za století inflace a nezaměstnanosti. Obě tyto ekonomické veličiny dosáhly nevidané výše.¹ Zatímco o inflaci panuje téměř všeobecně sdílený názor, že ji vlády produkují, nezaměstnanost je jevem, který údajně vyplývá z podstaty tržního systému a vlády proti ní musejí bojovat. V tomto boji je jednou z používaných „zbraní“ právě inflace. V následujícím textu se zamyslíme nad důvody vzniku nezaměstnanosti a ohodnotíme smysluplnost státních zásahů do trhu práce ve snaze s nezaměstnaností bojovat.

Vláda jako zdroj nezaměstnanosti

Přestože diskuse o nezaměstnanosti obsahuje silný emotivní náboj – jedná se o situaci, která těžce dopadá na životy lidí a má dalekosáhlé sociální důsledky, při její analýze by emoce neměly zastínit rozum. Přes veškerý „lidský element“ je nesporné, že nezaměstnanost představuje „pouze“ jednu z nerovnováh na trzích – nerovnováhu na trhu práce. Proto také dřívější ekonomové nepovažovali nezaměstnanost za nějaký specifický problém a analyzovali ji jako „běžnou“ tržní nerovnováhu.² Lidé žijící v dřívějších dobách neměli dokonce pro tento jev žádné označení. Nezaměstnanost, tj. převis nabídky práce nad poptávkou při dané mzdě, sice krátkodobě existovala, ale relativně rychle mizela. Lidé sice v důsledku rozvoje nových technologií či v důsledku hospodářských krizí o práci přicházeli, ale brzy nacházeli práci novou. Dlouhodobá masová nezaměstnanost je tedy jevem, který se stal „celospolečenským problémem“ a také středem pozornosti politiků i ekonomů až od doby Velké hospodářské krize 30. let 20. století.

Pokusme se nyní objasnit jaké jsou možné způsoby odstranění nezaměstnanosti a jakou úlohu může v tomto procesu sehrát vláda.

1. Prvním způsobem odstranění nezaměstnanosti je pokles (reálných) mezd. To se v historii běžně dělo, a proto i období nezaměstnanosti byla i při výrazném propadu produkce krátká. Jak však ukážeme dále, tento způsob odstranění nezaměstnanosti vymizel s nástupem aktivistické státní politiky, která poklesu mezd začala bránit.

2. Není-li z jakéhokoli důvodu možný pokles mezd, je druhým způsobem, jak může být nezaměstnanost odstraněna, zvýše-

(pokračování na straně 2)

ní poptávky po práci. Mzdy by narostly a „stará“ mzda by přestala být relativně vysokou. Nezaměstnanost by zmizela. Jak ale „zařídít“ zvýšení poptávky po práci? Za toto zvýšení je obecně odpovědný hospodářský pokrok, nové technologie, nový kapitál, lepší manažerské schopnosti apod., tedy to, o co každodenně usiluje každý podnikatel-zaměstnavatel. Jedná se tedy o něco, k čemu jsou prostřednictvím zisku v tržní ekonomice podnikatelé neustále vedeni. Jak mimo jiné ukázal krach socialistického systému, prosperitu nelze nadekretovat. Prosperitu je třeba tvořit v rámci decentralizovaného podnikatelského jednání a objevení. Tento závěr bude platit do té doby, dokud zastánci aktivistické politiky nevyřeší problém nemožnosti racionální ekonomické kalkulace za socialismu, tj. nenaleznou způsob, jak se bez existence tržních cen a skrze „moudré“ přerozdělování vyvarovat plýtvání. Dokud tato otázka zůstane nezodpovězena, povedou všechny typy hospodářské politiky orientované na podporu poptávky po práci, jež mají nutně podobu byrokratického managementu společnosti a sektorového plánování snažícího se „opravit trh“, k narušení tržní koordinace, plýtvání a chudobě.

3. Logicky posledním způsobem, jak nezaměstnanost může být odstraněna, je posun nabídky. I v tomto případě by „stará“ mzda přestala být relativně vysokou a nezaměstnanost by vymizela. Co se však za touto změnou, kterou jsme poměrně libozvučně nazvali *posun* nabídky práce, skrývá? Je zjevné, že se jedná o situaci, kdy při různých úrovních mezd bude pracovat (práci nabízet) menší množství lidí. Pracujících lidí tedy bude méně, pracovní síla se stane vzácnější, a tento výrobní faktor bude tedy dražší. Tuto situaci lze zařídít a nezaměstnanost lze tedy snadno odstranit, podobně jako lze „zařídít“ větší vzácnost, a tedy vyšší cenu ostatních věcí. Prostředkem k dosažení tohoto cíle může být např. válka, nemoc či špatná lékařská péče, případně nařazení o vyřazení části pracovní síly z trhu – zákaz (či znevýhodnění) práce důchodců, prodloužení povinné školní docházky, omezení imigrace či zákaz obdobného typu. Takováto hospo-

Minimální mzda

Na oblasti uzákonění minimální mzdy je zajímavé, že přestože politici její destruktivní dopady verbálně popírají, mnohdy si je dobře uvědomují, neboť její dopady právě na nejzranitelnější dopady zeslabují. Dobře tedy vědí, že jim minimální mzda nepomáhá, ale že jim škodí. Z tohoto důvodu jsou např. ze zákona o minimální mzdě ve Velké Británii vyloučeny pomocnice v domácnostech, ve Spojených státech od roku 1991 existuje tzv. subminimální mzda, nižší minimální mzda, která platí pro mladé zaměstnance mezi 16. a 19. rokem po dobu tří měsíců a i v současné České republice dosahuje 90 % normální výše, jde-li o první pracovní poměr zaměstnance věku 18 – 21 let po dobu 6 měsíců, 80 %, jde-li o mladistvého zaměstnance, 75 %, jde-li o zaměstnance, který je poživitelem invalidního důchodu a pouhou polovinu, jde-li o člověka, který je plně invalidní a nepobírá plný invalidní důchod. Nechce tedy vláda mladistvím a invalidním občanům prostřednictvím minimální mzdy pomoci, nebo jim minimální mzda nepomáhá, ale škodí?

dářko-politická opatření mají dnešní státy ve svém instrumentariu a hojně jich využívají. Při důsledném provedení podobných kroků je skutečně možné nezaměstnanost odstranit. Je ovšem třeba mít na paměti, že odstraněním pracovní síly z trhu práce tito lidé nemizí (nejsou-li ve válkách vyvražděni či nevymřou-li v důsledku špatné lékařské péče). Jen je jim znemožněno pracovat a vydělávat na své živobytí. Zbytek pracující populace se pak musí starat nejen o živobytí své, ale i o živobytí lidí, kteří sice nejsou nezaměstnaní, ale pracovního procesu se vůbec neúčastní. Jelikož celý ekonomický pokrok má povahu snižování vzácnosti, je tato politika odstranění nezaměstnanosti zjevně krokem zpět – krokem k chudobě.

Shrňme si tedy, k čemu jsme prozatím došli:

I pokud po vzoru mnoha ekonomů přijmeme předpoklad, že mzdy v ekonomice nemohou klesnout, může vzniknout nezaměstnanost postupně odstranit hospodářský rozvoj, který způsobí posun poptávky po práci. Aktivní vládní politika je při snaze odstranit nezaměstnanost buď neúčinná (snaží-li se jakýmkoli způsobem zvýšit poptávku po práci, jelikož pro své aktivity odvádí zdroje ze soukromého sektoru, a tak na jednom místě nezaměstnanost snižuje a na druhém zvyšuje, čímž nejen že situaci nijak nezlepšuje, ale navíc ruší cenové signály a přispívá k hospodářskému chaosu) nebo účinná, avšak destruktivní (vláda způsobuje nárůst mezd nuceným zvýšením vzácnosti práce). Vidíme tedy, že k odstranění nezaměstnanosti vede pouze postupný hospodářský rozvoj, nedochází-li ovšem k neustálému „umělému“ zvyšování mezd,

kteří tržní eliminaci nezaměstnanosti brzdí či donekonečna oddaluje. Bohužel v realitě se právě toto děje. Žádný ze způsobů odstranění nezaměstnanosti tedy v současnosti nevede k žádoucímu cíli – prosperitě tvořené pracující populací. Tento závěr platí pro jakkoli vyspělou ekonomiku, region či zemi, tedy bez ohledu na výši mezd! Je tedy situace beznadějná? Musíme se smířit s neustálou nezaměstnaností, jelikož jsou mzdy inherentně nepružné směrem dolů? Nebo lze proti vysokým mzdám použít trik snižování reálných mezd pomocí aktivní měnové politiky? Podívejme se postupně na oba problémy.

Strnulost mezd

V úvodu tohoto textu jsme uvedli, že problém dlouhodobé masové nezaměstnanosti je navzdory dnešnímu vnímání fenoménu relativně novým. Ještě v době hlubokého hospodářského propadu na počátku 20. let 20. století, kdy nezaměstnanost v USA dosáhla téměř 12 % a produkce poklesla v několika čtvrtletích během let 1920–22 více než během Velké deprese, jež měla vzejít ze Spojených států o desetiletí později, došlo ke „klasickému“ rychlému přizpůsobení a nezaměstnanost rychle poklesla. „Bylo by ovšem přehnané hovořit o strnulých mzdách. Koneckonců mzdy od léta 1920 do konce roku 1921 klesly o 19 %.“ (V-G, str. 62) V prostředí poklesu cen ale mzdy neklesly dostatečně. Reálné mzdy vzrostly a došlo k nezaměstnanosti. Už v roce 1922 však nezaměstnanost výrazně klesla na 6,7 %. Již tehdy se však stále častěji začaly objevovat hlasy politiků volající po politice vysokých mezd, která měla být lékem proti hospodářským krizím. Tyto hlasy byly poprvé vyslyšeny o několik let později, kdy hospodářské politiky v Evropě začínají mít fašistické rysy a v čele Spojených států se usazuje Herbert Hoover. Ten do politiky vysokých mezd zapojuje „kapitány průmyslu“ a změnu historického trendu vydává za svůj největší úspěch.

Jak pronesl prezident Hoover: „Mohli jsme také nedělat nic.... Místo toho jsme navrhli ...program největší obrany ekonomiky v historii státu. ...Poprvé v historii krizi klesly dividendy, zisky a životní náklady dříve, než poklesly mzdy. ...Ty byly udrženy do té doby, ...dokud zisky téměř nevymizely. Mzdy jsou nyní v reálném vyjádření nejvyš-

ší na světě.“ Ministr práce a pozdější senátor James Davis se v této souvislosti nechal slyšet: „Kdyby Hoover nedosáhl ničeho jiného při své službě vládě než tuto jednu skvělou věc – nesnižování mezd – budou na něho navěky vzpomínat nejen dělnická třída, ale také podnikatelé.“

Reálné mzdy jako důsledek nové strategie boje proti nezaměstnanosti v době největší světové krize, kdy výroba v USA klesla o více než polovinu a nezaměstnanost přesáhla 25 %, rostly! Stalo se tak rovněž poprvé v historii. Poprvé se také z několika čtvrtletí trvajících hospodářského propadu stala dlouhotrvající krize, která zasáhla miliony lidí a navždy změnila pohled na úlohu vlády v ekonomice – vedle politiky vysokých mezd se totiž také přikročilo k aktivní měnové politice, k omezení imigrace, k politice vysokých cel, k politice veřejných prací, k politice deficitního rozpočtu, k opuštění zlatého standardu a znárodnění zlata atd. Po Hooverovi přišel Roosevelt, který změnu trendu potvrdil.³ Poté již nebylo cesty zpět.

Nezaměstnanost byla novou strategií v hospodářské politice vyvolána a rychle odeznění krize nenastalo. Poprvé v historii. Mzdy byly *touto politikou* (a politikami vlád a odborů, které následovaly) učiněny strnulými. Strnulost mezd tedy nepředstavuje nějaké selhání fungování trhu, ale jedná se o znehybnění trhu politickou mocí, podobně jako není relativně nízké nájemné (a z něho plynoucí *nedostatek* bytů) selháním trhu, ale výsledkem politiky regulace nájemného. Proto nemůže být také tato situace a z ní vyplývající problémy důvodem pro to, aby ekonomové přijali *předpoklad* o nepružnosti mezd a začali obhajovat další regulaci, např. v podobě aktivistické monetární politiky, která má „problém“ strnulosti mezd „řešit“. Stejně jako ekonom musí být pro odstranění regulace nájemného, a nikoli pro přijetí předpokladu o strnulosti nájemného a návrhu státního programu dotování výstavby, musí se postavit proti politikám zapříčiňujícím strnulost mezd.

„Léčba“ strnulosti mezd, kterou navrhují ekonomové nejrozumnějších keynesovských směrů a jež spočívá ve státní podpoře informací, důchodové politice založené na zdanění – tzv. nepřímé mzdové regulaci, strukturální a regionální politice jako součásti indikativního plánování, představuje naprosto zásadní zničení trhů včetně trhu práce a jejich nahrazení státním byrokratickým managementem a socialistickým plánováním. Tato politika má lidem dodat něco, co sami nechtěli. Stejně tak chtějí-li lidé uzavírat dlouhodobé pracovní smlouvy, nechtějí-li často měnit ceny a mzdy (menu costs), substituují-li nedokonale při svých nákupech (vznikají tzv. oligopolní struktury a nedokonale konkurenční ekonomika), nijak z toho neplyne, že se prohřešili proti ekonomické efektivnosti a má následovat trest v podobě nastolení indikativního plánování a sektorevého socialismu. Podobně když podnikový manažer odměňuje pracujícího mzdou, která jej motivuje k dobré práci (efektiv-

nostní mzdy) nebo když vznikají nové druhy produktů a služeb, u nichž nelze stejně jako dříve při sériové výrobě automobilů přiřadit přesně způsobený přírůstek výroby (argument zpochybnutí konceptu mezní produktivity), nijak nepřestávají platit základní ekonomické zákonitosti a nevzniká „nová“ potřeba státních intervencí.

Inflaci za lepší zítřky

Není však na argumentech o strnulosti mezd z pera keynesovských autorů nejrozumnějších odstínů něco pravdy? Vždyť někteří z nich sami odmítají indikativní plánování jako nástroj hospodářské politiky a hovoří o mnohem „tržně konformnější“ politice, na které se shodnou i s řadou nekeynesovských směrů. Není jednodušší nebojovat s větrnými mlýny, nesnažit se o nastolení takového ekonomického prostředí, které by umožnilo pokles mezd a jednoduše navodit tuto situaci malou „lští“ pomocí mírné inflace? Centrální banka může jednoduše dbát na to, aby ceny a mzdy neklesaly, může např. cílovat inflaci, která bude všem známá, nikoho nepřekvapí, a tedy nepoškodí. (Nebo naopak se bude jednat o skutečnou lest, centrální banka bude jednat překvapivě, aby její politika byla „účinná“.) Když jsou mzdy strnulé, pohneme cenovou hladinou a problém bude vyřešen. Hora přijde k Mohamedovi! Jak říká sám Keynes: „...východiskem ...[bude] spíše změna peněžního standardu nebo peněžního systé-

mu za účelem zvýšení množství peněz, než snížení peněžní jednotky mzdy...”

Tato úvaha vypadá smysluplně do té doby, dokud neopustíme keynesovský makrospek a makropohled a nepodíváme se na mikroekonomické dopady, tedy na to, jak tato politika dopadá na jednotlivé lidi. Za prvé je třeba připomenout, že o inflaci by se mělo hovořit, tak jak to bylo dříve běžné, v souvislosti s růstem peněžní zásoby, jejímž důsledkem je relativní nárůst cen v porovnání se situací, kdyby ke zvýšení peněžní zásoby nedošlo, a nikoli o růstu cen jako takovém (přičemž při inflaci klidně může absolutně docházet k poklesu cen). Za inflaci je dnes zcela odpovědný bankovní systém v čele s centrální bankou, která k nárůstu peněžní zásoby dává prvotní impuls. Následkem inflace ovšem není bezbolestný nárůst cenové hladiny, který by následně řešil problém strnulosti mezd a cen, ale postupné šíření inflačních peněz ekonomikou, jež nutně vyvolává redistribu-

Antidiskriminační zákonodárství

Ekonomové sdílí názor, že svobodná tržní společnost má tendenci být „color-blind“, tedy že přes možné předsudky bude při tržních vztazích rozhodující produktivita. To je zřejmé také na příkladu nezaměstnanosti. Např. ve Spojených státech mezi lety 1890 a 1930, kdy černoši byli terčem lynčování a Ku Klux Klan zažíval období své „slávy“, rozdíl v nezaměstnanosti mezi černými a bílými obyvateli neexistovaly (poměr měř nezaměstnanosti mezi nebičlým a bílým obyvatelstvem byl v roce 1890 0,92:1, v roce 1900 1,17:1 a v roce 1930 0,92:1). S růstem státní regulace v podobě antidiskriminačního zákonodárství začaly být problémy černých obyvatel s nezaměstnaností stále větší, přestože předsudky vůči nim mezi populací jsou mnohem slabší než dříve. V roce 1960 byla nezaměstnanost černochů již více než dvojnásobná (poměr 2,04:1) a zpět již nikdy neklesla (v roce 1980 byl poměr nezaměstnanosti 2,08:1, v roce 1990 2,15:1).

K výše uvedeně skutečnosti významně přispívá problém nezaměstnanosti mladistvých černochů, kteří jsou v důsledku politiky zvyšování minimální mzdy obzvláště těžce zasaženou skupinou. Na obrázku vidíme efekt silné vlny kennedyovské (a následné) vlny nového zákonodárství v 60. letech, jehož smutným důsledkem je dnešní affirmative action. Nezaměstnanost mladých černochů vysoko přesahuje 30 %. Zároveň také samozřejmě i v této situaci platí úvahy o rostoucí délce nezaměstnanosti, jelikož není tak nákladné být nezaměstnaným. Zatímco okolo roku 1900 byla délka nezaměstnanosti asi o 12–13 % kratší u černochů než u bílých obyvatel (černoši si méně vybírali), v poslední době délka nezaměstnanosti černochů výrazně delší než u bílých obyvatel (více než 15 %).

Z výše uvedených důvodů proto žádná inflace (byť by jejím následkem byl nulový nárůst jakéhokoli cenového indexu) nemůže být cestou k odstranění nezaměstnanosti a tvorbě prosperity. Nezaměstnanost totiž sama tvoří, zvyšuje zdanění a zesiluje tržní diskordinaci. Vede tedy ke kalkulačnímu chaosu, a proto k relativní chudobě.

Závěr

Ukázali jsme si, že (nedobrovolná) nezaměstnanost je vždy záležitostí příliš vysoké mzdy. Za tuto výši mohou nést odpovědnost „umělé“ institucionální faktory, jako jsou zákonem stanovené minimální mzdy, zákony podporující působení odborů nebo faktory „přirozené“, jako jsou typy uzavíraných kontraktů nebo nedokonalé informace. „Přirozené“ institucionální faktory odrážejí dobrovolná rozhodnutí lidí a v případě jejich úsilí je sami tito lidé mohou odstraňovat (např. tehdy rozhodnou-li se věnovat více prostředků na získávání informací) – odrážejí tedy lidské preference, a jsou proto plnohodnotnou součástí trhu, a nikoli „tržním selháním“. Naproti tomu „umělé“ faktory jsou produktem donucení, tedy antitezí trhu, a proto cestou k chudobě. Nejsou v žádném smyslu daností a nutným předpokladem analýzy. Připomněli jsme, že cílem ekonomického snažení není zajištění plné zaměstnanosti, ale produkování hodnot v rámci mírové koexistence, a nikoli způsobení světa modelu dokonalé konkurence a z ní odvozované ekonomické „efektivnosti“. Působení těchto institucionálních faktorů nelze odčinit prováděním inflace. Ta situaci v každém aspektu pouze dále problematizuje a přidává další institucionální překážku tvorbě bohatství.

Jak ukazuje analýza Veddera a Gallawaye zkušenosti s nezaměstnaností jsou s tímto závěrem v souladu – vztah mezi nárůstem reálné mzdy v nejrůznějších podobách (zvýšení minimální mzdy, antidiskriminační zákonodárství atd.) a zvýšením nezaměstnanosti se vyskytuje stále znovu a znovu. Zároveň je celý problém prohlubován tím, že se v důsledku tzv. sociálního zákonodárství zvyšuje rezervační mzda (minimální mzda, za kterou jsou lidé ochotni pracovat), což má za následek prodlužování doby „ne-

beci bohatství od veřejnosti k emitentům nových peněz a jejich prvním držitelům (inflační daň) a dramaticky narušuje koordinaci schopnosti trhů, ničí ekonomickou kalkulaci, a proto působuje plýtvání. Žádným způsobem tedy neodstraňuje institucionální překážky bránící využití produkčních schopností ekonomiky, ale vytváří další institucionální bariéru tvorby prosperity – politicky řízenou redistribucí a novou daň.

I kdyby ovšem inflace vůbec žádná z těchto problémů nezpůsobovala, proč by mzdy za cenami měly stále zaostávat? Jak trefně poznamenal Jacob Viner, „ve světě uspořádaném dle Keynesova receptu by docházelo k neustálému závodu mezi tiskařským strojem a zástupci odborů.“ Že by se odbory, které mají takovou sílu, jež strnulost mezd vytváří, nechaly neustále tiskařskými stroji překvapovat, lze je stěží předpokládat.

Inflace ale všechny výše uvedené problémy přináší, a nejen je. Aby nebylo všem vytvořeným problémům konec, inflace v podobě dodatečné úvěrové kreace, nutně vede, jak ukázal Ludwig von Mises a F. A. Hayek, k hospodářskému cyklu, jehož nutným výsledkem je po období zdánlivé prosperity masová nezaměstnanost jako důsledek hromadných krachů podnikatelských aktivit. Tato nezaměstnanost je obvykle ještě prodloužena v důsledku existence tzv. sociálního zákonodárství, což její důsledky dále prohlubuje.

¹ O úloze státu při produkování inflace se lze dočíst v Šíma, Josef a Šťastný, Dan: „Centrální bankovníctví – iluzorní „výdobytek“ civilizace“ v Rothbard, Murray: *Peníze v rukou státu*, Liberální institut, 2000. Problematiku nezaměstnanosti shrnuje skvěle kniha Vedder, Richard K. a Gallaway, Lowell E.: *Out of Work*, New York University Press, 1997, na kterou se budeme odkazovat často i dále v textu jako na V-G. Viz také Mises, Ludwig: *Human Action*, Fox&Wilkes, 1966, kap. XXI „Work and Wages“.

² V nejužnavanější učebnici ekonomie z přelomu 19. a 20. století – Marshallových *Principles* vydaných v roce 1890 – se např. slovo nezaměstnanost objevuje pouze dvakrát na jediné straně a v celých 90. letech 19. století se v seriózních odborných ekonomických a statistických časopisech objevily o nezaměstnanosti pouze dva články. (Citováno podle V-G, str. 11, pozn. 2.)

³ Více o tomto zlomu v hospodářské politice lze najít v Šíma, Josef: *Trh v čase a prostoru*, Liberální institut, 2000, kap. 6; Rothbard, Murray: *America's Great Depression*, Sheed and Ward, 1975; Flynn, John: *The Roosevelt Myth*, Fox&Wilkes, 1998; V-G, str. 61-104.

TERRA LIBERA

je vydávána společností TERRA LIBERA.

Kontaktní adresa:

TL, c/o Liberální institut,
Spálená 51, 110 00 Praha 1
E-mail: TL@libinst.cz

Její vydávání není povoleno ani schváleno žádnou státní institucí.

Předplatné TL na rok 2005

*Jak se stát každý měsíc součástí
TERRA LIBERA?
Předplatte si zaslání časopisu
TERRA LIBERA.*

Roční předplatné časopisu, zaslávaného v papírové podobě kamkoliv v rámci ČR, získá ten, kdo přispěje Liberálnímu institutu alespoň 150,- Kč nebo 0,25 g zlata. Předplatné v elektronické podobě lze získat za polovinu těchto částek.

Korunový účet: 111 333 0/2400

e-Gold účet: 131844

Více o e-Gold na www.libinst.cz

On-line archív

TERRA LIBERA

z let 2000 - 2004

dostupný na stránkách

www.libinst.cz

zaměstnanosti“ (doby hledání práce); z pracovního trhu je vytlačováno stále více a více lidí. Klesá míra participace a roste nezaměstnanost „nejproblematičtějších“ skupin – mládeže, menšin.

Mělo by být tedy zřejmé, že obecné poznatky ekonomů o (ne)schopnosti státních úředníků napravovat „tržní selhání“ platí i pro trh práce. 20. století bylo stoletím nezaměstnanosti právě kvůli osudové domýšlivosti lidí, kteří poprvé v historii znemožnili přizpůsobení cen v době krize, lidí, kteří chtěli pomoci minimálních mezd pomocí chudým, prostřednictvím antidiskriminačního zákonodárství menšinám, a pomocí státního aktivismu všem – k zajištění práce a prosperitě. Dobrý úmysl, je-li vůbec dobrý, ovšem nestačí. Statisíce a miliony nezaměstnaných, kteří ztrácejí schopnost se sami o sebe postarat a ze kterých se stávají lidé závislí na státním přerozdělování (tj. lidé kteří paraziticky žijí na zbytku společnosti, vidíme neustále kolem sebe). Místo aby byl tento poznatek impulsem pro odstátnění trhu práce, stává se také v důsledku stále silnější propagandy politikům a úředníkům záminkou k dalšímu ochromení tohoto trhu. Výsledky se dostávají. Bohužel. ■